

Le v lastnem tisku
ie moč in bodočnost

Nova Strava

Št. 47

SOCIALNO POLITIČNI, KULTURNI IN STROKOVNI LIST

Izhaja štirikrat mesečno ob četrtnih. Naročnina: mesečno Din 4.—, četrtno Din 10.—, polletno Din 20.—, celoletno Din 40.—. Posamezna številka Din 1.—. Uredništvo in uprava Ljubljana, Dalmatinova ulica 8, telefon šte. 21-32. Rokopisi se ne vračajo. Poštočkovni račun šte. 17.177. Poštni predal šte. 74.

Hlapec - tlačan Vojna na Daljnem vzhodu

Beseda «hlapec» ima pri Slovencih poseben zvok. Dočim ima beseda «tlačan» sama na sebi nekaj lepega, vzvišenega, ker so tlačani večno hrepneli po izpremembi položaja in stanja v življenju, verujoč v svobodo, žrtvujoč za veliko idejo tudi kri in življenje, je v izrazu «hlapec» nekaj nelepega, prostakega, neplemenitega, odurnega, ogabnega; zakaj «hlapec» se je vedno udingal za hlapca, bil ponižen izvrševalec vsakega še tako neumnega in nedostojnega povelja svojega «gospodarja» in ni nikoli niti stremel niti poizkusil izpremeniti na kakršenkoli način svoje nevredno, podrejeno življenje, da bi zaživel tako, kakor je za svobodnega človeka prav in spodobno. Za milosten nasmeh gospodarjevega lica bi bil samemu sebi stopil na glavo ali prodal dušo, če bi jo kdo zahteval. Hlapčevstvo ni v delu, temveč v mišljenju, v čustvovanju, je tako rekoč del značaja, če ne izpolnjuje že naravnost hlapčev celotni značaj. Kdor v potu svojega obraza služi svoj vsakdanji kruh, pa bodi delo še tako zopno, ni hlapec, zakaj ta človek nosi ponosno ime: delavec. Toda kdor služi svojemu imenitnemu bližnjemu le zavoljo njega imenitosti, a pozablja na svobodo, na ime in čast in na svoje človekovo dostojanstvo, je hlapec, kakršen se poštenemu človeku gabi. In «hlapec» je psovka — grda, v srce in v dušo segajoča psovka! Za tistega namreč, kdor še ima srce in dušo!

Med slovenskim narodom je mnogo, premnogo nečedne lastnosti, hlapčevstva. Res je, skozi vso zgodovino smo hlapčevali in prav verjetno bi se človeku zdelo, da nam je življenje vtisnilo v kri to strašno podobo. Toda zgodovina tudi pravi, da so mnogi drugi narodi slično trpeli, kakor mi Slovenci, a vidimo, da je njih duh kljub vsemu ponosen, samozavesten, da si nekateri jedva presegajo naš ubogi milijon. Naš duh pa s pretirano uslužnostjo lega v prahu na trebuh pred tujim veličastjem in vprav hlapčevska lastnost hlapčevskega duha in mesa in krvi je, da priznamo tujcu vse, domačinu pa nič. Drug drugemu smo hujši kot besni volkovi, grizemo se s srditimi zobmi: napram tujcu smo pohlevno kuže, ki prikupljivo mahlja z repom, da bo njegov milostni pogled zadosti prijazen.

—k Japonska je započela invazijo na kitajsko ozemlje z namenom, da si zasigura teritorij, kamor bo lahko odlagala v bodoče preveč ljudske moči, ki jih na tesnem otočju sama preživljati in zaposliti ne bo mogla.

Toraj gospodarska in politična ekspanzivnost japonskega imperikalizma je narekovala pohod nad mirne Kitajce.

Kitajci so se postavili v bran, niso pa onemogočili zasedbo večjih pokrajin po Japoncih. Iz teh zasedb bi se dalo sklepati, da je japonska zmaga v bodočnosti zagotovljena, posebno še, ako se vzame v obzir sistem evropskega strateškega vojevanja.

Nekaj pa pada v oči, ki japonsko zmago postavlja na zelo, zelo problematično veljavo.

Ko so Japonci zavzeli Kanton, je vsakdo mislil, da se s tem zavzetjem ustvarja zadnji predpogoj za končno zmago japonskega orožja.

Temu pa ni tako. Zastopnik generala Čangkajška je po radiu poleg drugega povedal svetu tudi to, da se prava vojna sedaj šele pričinja. Obrazložil je to svojo trditev s sledečim:

Kitajsko strateško vojevanje se ne ravna po evropsko strateških normah in pogojih, marveč je treba to vojno posmatrati iz stališča strategije jutrovnih dežel.

Kdaj se renta ustavi

Zakon predvideva sledeče primere, v katerih se že priznana renta ustavi:

Če je rentnik obsojen na zapor preko enega meseca ali je oddan v poboljševalnico. Takrat se renta ustavi do dneva, ko pride iz zapora ali iz poboljševalnice. Vendar pa imajo v tem primeru sorodniki, katerim zakon priznava rento za primer, ako bi se rentnik smrtno ponesrečil, pravico do podpore, katera znaša toliko, kolikor bi znašala

Kitajci hočejo izvabiti Japonce v osrčje Kitajske, ki je sedaj še nedotaknjeno. Zato se je po tem načrtu Kitajska izogibala odločilnim bitkam ter se je raje umikala.

Že danes je Japonska od Tokia do Kantona oddaljena celih 3000 kilometrov. To znači, da stanejo transporti čet in materiala ogromne vsote.

Trajno Japonska takih investicij vzdržati ne bo mogla, ker tega denarna moč Japonske ne bo prenesla.

Gospodarsko računajo Kitajci na finančno izčrpanost Japonske.

Čim dalje bodo oddaljeni Japonci od domovine, tem več bo stalo denarja, čim dalj bo vojna trajala, tem preje pride do finančnega poloma Japonske.

Kitajska računa s tema dvema možnostima. In gotovo ima prav. Kitajska se je vsakemu odločilnemu boju umaknila, in to v redu umaknila.

Umakala se bo tako dolgo, da bo prišel pravi trenutek ko se bo spustila v odločilno bitko s finančno izčrpano Japonsko, ki ne bo mogla biti kos neizčrpanim človeškim silam.

Takrat bo usoda zapečaten.

Že enkrat smo povdarjali, da je osvojevalni japonski napad močno podoben zgodovinski invaziji Napoleona pred Moskvo. Morda se res ne motimo.

zavarovanje. Skupni dohodki priv. zavarovalnic so znašali 281 milijonov RM. V obveznem socialnem zavarovanju pa so znašali dohodki 147,9 milijonov RM in je bilo dajatev deležno 38 milijonov oseb. Povprečna obremenitev za eno osebo v socialnem zavarovanju znaša torej 39 RM. Zanimivo je, da so priv. zavarovalnice izkazovale 1.291.000 obrtnikov, 903.000 uradnikov, 355 tisoč učiteljev, 1.900.000 kmetov itd. Ti poklici so bili običajno zavarovani v svojih posebnih strokovnih zavarovalnicah. V zasebnem zavarovanju je bilo 73% od dohodkov uporabljeno za dajatve, dočim ta odstotek v javnem zavarovanju znaša 95%. Vzrok leži v tem, ker morajo priv. zavarovalnice zbirati zaradi varnosti večje rezerve.

Izboljšanje socialne zaščite zasebnih nameščencev

Dne 1. novembra letos je na Danskem stopil v veljavo nov zakon, ki na modernjši način ureja službeno razmerje zasebnih nameščencev. Posebna zanimivost tega zakona je v tem, da vdovam in sirotam v primeru smrti priznava pravico do nadaljnje plače pokojnika skozi dobo treh mesecev, ako je bil umrli nameščenec že tri leta v službi podjetja. Isto pravico imajo tudi otroci izpod 18. leta starosti. Nameščenec ima pri ukinitvi službenega razmerja pravico zahtevati posebno spričevalo, v katerem je zabeležena doba zaposlitve, delokrog, ki ga je izvrševal nameščenec, plača in na njegovo zahtevo tudi vzrok ukinitve službenega razmerja. Zakon prepoveduje, da tvrdke razpisujejo službena mesta v časopisih brez navedbe točnejših pogojev. V razpisu je navesti točen naslov tvrdke, popis delokroga, ki ga bo nameščenec izvrševal, predizobrazbo in minimalno plačo. Nameščenci so že dolgo let zahtevali, da se regulira razpis službenih mest v časopisih po zasebnih tvrdkah, ker so ti razpisi imeli tendenco tlačiti plače navzdol. Podobno zahtevo stavljajo nameščenci tudi v drugih državah.

Svetloba v obratih

Angleški notranji minister je imenoval posebno komisijo, ki naj prouči vse dosedanje skušnje in poročila glede predpisov o svetlobi in razsvetljavi v industrijskih obratih. Na podlagi poročila in predlogov tega posebnega odbora bo vlada izdala nove predpise, ki se nanašajo na to važno zdravstveno stran v industrijskih podjetjih.

Zasebno bolniško zavar. v Nemčiji

V Nemčiji je zelo razvito zasebno bolniško zavarovanje. Člani tega zavarovanja so predvsem pripadniki svobodnih poklicev, ki niso zavarovani pri javnih socialno zavarovalnih ustanovah. Število zavarovancev je koncem leta 1936. znašalo 6,7 milijona oseb, pri 515 za-

varovalnicah. Tako je v Nemčiji za slučaj bolezni ali za slučaj poroda bilo leta 1936, zavarovano pri privatnih in javnih zavarovalnicah in ustanovah 46 milijonov oseb ali 70 odstotkov vsega prebivalstva. Od 100 oseb je odpadlo 17 oseb na privatno zavarov. in 83 oseb na javno

Kdo lahko postane vajenec

Vajenec lahko postane oseba, ki je dopolnila 14 let, ki je dovršila najmanj osnovno šolo, ali pa si je na drug način pridobila pismenost in je telesno sposobna za dotično obrt.

Pred sprejemom naj vajenec izroči mojstru zadnje šolsko izpričevalo. Telesno sposobnost pa naj vajenec dokaže z zdravniškim izpričevalom. V ta namen naj zahteva od mojstra, da mu izpolni vprašalno polo in ga pošlje k šolskemu (banovinskemu, sreskemu ali občinskemu) zdravniku, ki bo to vprašalno polo potrdil in vrnil vajencu, zdravnikovo izpričevalo pa obdržal in odposlal naravnost Okrožnemu uradu za zavarovanje delavcev. Obrazec vprašalne pole in zdravniškega izpričevala se dobi pri združenjih, katera jih dobe od okrožnih odborov obrtniških združenj.

Učna doba.

Učna doba ne sme biti krajša od dveh in ne daljša od štirih let. Dokler ne bo predpisal minister z uredbo čas učenja za posamezne stroke, velja sklep združenja.

Učna pogodba.

Pogodbo skleneta učni mojster in vajenec zakoniti zastopnik (oče, mati ali varuh). Pogodba mora biti spisana v treh izvodih in potrjena od pristojnega združenja ali občine, če v dotičnem srezu ni se-

deža pristojnega združenja. V tem primeru mora biti pogodba napisana v štirih izvodih, od katerih dobi po en izvod mojster, vajenec, združenje in občina. Obrazec za učne pogodbe imajo na zalogi združenja in okrožni odbori. Pogodba pa se mora skleniti najkasneje v osmih dneh po sprejemu vajenca.

Poskusna doba.

V pogodbi se sme določiti poskusni čas, ki ne sme trajati več kot mesec dni. V tem času lahko obe pogodbeni stranki enostransko odstopita od pogodbe. Ta čas pa se mora računati učencu v predpisani čas za učenje.

Končana učna doba.

Po končani učni dobi je mojster dolžan izdati vajencu potrdilo o trajanju učenja. Tega potrdila ni treba kolkovati, biti pa mora potrjeno od združenja (odnosno od občine, če je bila učna pogodba registrirana pri občini). Obrazec za tako potrdilo se dobi pri združenju odnosno pri okrožnem odboru obrtniških združenj.

Mojster pa mora prijaviti vajenca pri svojem združenju k pomožniškemu izpitu.

Dolžnost vsakega mojstra pa je, da najkasneje v 8 dneh prijavi vajenca Okrožnemu uradu za zavarovanje delavcev v Ljubljani.

Tudi listi, ki pri volitvah ni dosegla količnika, pripada mandat

Kr. banska uprava VI. No. 10.590/5 z dne 19. IV. 1938 (D. Z. 255/38):

V smislu čl. 30 navodil za volitve delavskih in nameščenskih zaupnikov dobi vsaka lista toliko mandatov ali zaupnikov in namestnikov, kolikorkrat je zapopaden volilni količnik v številu dobljenih

glasov vsake liste. Če bi pa na ta način število mandatov delavskih in nameščenskih zaupnikov ne bilo popolnoma dodeljeno, se dodele ostali mandati zaporedoma onim listam, ki imajo največji ostanek.

Za volitve delavskih obratnih zaupnikov v Tovarni S. so bile vlo-

žene tri kandidatne liste. Volilni količnik je dosegla le prva lista. Drugi dve listi sta ostali brez količnika. Vendar je smatrati, da je dodeliti 6. mandat tretji listi, ker navodila nikjer ne določajo, da dobi večinska lista vse mandate za primer, da manjšinska lista ne doseže količnika odnosno, da se te liste ne vpoštevajo pri dodelitvi mandatov tedaj, če ima ta lista večji

ostanek kot pa je ostanek večinske liste, kakor je to primer pri predmetnih volitvah. Nasprotno določa čl. 30 citiranih navodil, kakor sledi iz prejšnjih izvajanj, izrečno, da se dodele mandati, če bi število mandatov ne bilo popolnoma dodeljeno listam, ki imajo največji ostanek. Ker pa je dobila tak ostanek ravno tretja lista, je bilo šesti mandat dodeliti letej listi.

Pravice in dolžnosti obratnih zaupnikov (Konec.)

To predstavništvo je zgolj javnopravnega značaja, tako nasproti obratni posadki, kakor tudi nasproti delodajalcu. Iz razmerja nasproti inspekciji dela sledi, da so zaupniki njeni pomožni organi. Po § 109, t. f) zakona o zaščiti delavcev in t. 9., čl. 9. zakona o inspekciji dela, so jim poverjene naloge, ki jih ima obča uprava; zato vršijo na temelju zakonske pooblastitve javno službo, in sicer skupno z inspekcijo dela, ki so jim podrejeni. Pravni položaj zaupnikov v obratu je sledeč: razmerje zaupnika nasproti delodajalcu je dvojne narave: izvira iz službene pogodbe kot delojemalca in iz javnopravnega položaja kot zaupnika. Obe razmerji sta povezani, da uplivata ena na drugo.

Na civilno-pravni položaj delojemalca kot zaupnika pa upliva njegov zaupniški mandat v dveh smereh: prvič glede na upliv njegovega delovanja kot zaupnika na njegovo zaslužek določa § 117. zakona o zaščiti delavcev, naj zaupnik svoje zaupniško poslovanje opravi po možnosti izven delovnega časa. Če to ni mogoče, mu delodajalec ne sme zaradi zamude ničesar odtegniti od mezde, ki mu pritiče v višini povprečnega normalnega zaslužka.

Drugič ščiti zaupnika § 119. zakona o zaščiti delavcev pred vsakim preganjanjem zaradi točnega in pravičnega izvrševanja njegovih zaupniških dolžnosti. Delodajalec ne more zaupniku odpovedati niti na zakoniti, niti na pogodbeni odpovedni rok brez utemeljenega razloga, s katerim dokaže, da ga ne preganja zaradi izvrševanja njegove zaupniške funkcije. Civilno pravno more ščititi zaupniku samo njegov civilno pravni položaj, posebno prejemke; zahtevek na vršenje zaupniške funkcije pa ne spada na civilno pravno pot, marveč se da udeležiti s sredstvi upravnega postopka.

Odgovornost zaupnika nasproti obratni posadki, njenim članom in delodajalcu je javnopravnega značaja. Civilno pravno je ta odgovornost zgolj splošna odškodninska odgovornost, kakor jo ustanavlja državljansko pravo. Zaupnik za svoje delovanje ne odgovarja neposredno obratni posadki, ker more uveljaviti obratna posadka tekom trajanja mandata svoje nezaupanje samo v primeru težke kršitve funkcije po točki d) § 112. zakona o zaščiti delavcev. Samo v tem primeru more na predlog dveh tretjin obratne posadke inspekcija dela razrešiti zaupnika. Druge manjše spore rešuje inspekcija dela po § 118. zakona o zaščiti delavcev.

Tudi delodajalec ima v primeru težke kršitve zaupniških dolžnosti pravico pokreniti po t. d), § 112. zakona o zaščiti delavcev pri inspekciji dela postopek za razrešitev zaupnika. Druge, vendar ne civilno-pravne spore med delodajalcem in zaupnikom, rešuje inspekcija dela po § 118. zakona o zaščiti delavcev.

Zaupniški mandat vpliva na zaupnikove dolžnosti iz službenega razmerja nasproti delodajalcu, ker mora zaupnik v tekmi med interesi delodajalca, ki jih je dolžan zastopati v službi, in med interesi obratne posadke, ki so mu poverjeni, dati prednost interesom obratne posadke. Ta tekma se izraža posebno o priliki važnejših odločitev v zaupniškem svetu. Za te odločitve zaupnik delodajalcev ne odgovarja tako, kot bi odgovarjal vsak drugi delojemalec. Delodajalec ga zaradi njegovih dejanj v izvrševanju zaupniških dolžnosti ne more klicati na odgovor in ga na primer zaradi nezvestobe po t. 2., § 239. zakona o obrti ne more odpustiti iz službe, ker je glasoval za štrajk.

To so v glavnem vse dolžnosti in naloge obratnih zaupnikov. Njihova naloga je zelo težka in važna. Zato mora biti zaupnik pogumen, energičen, odločen in vztrajen.

Karel Nový:

42

ŽIVETI HOČEMO

(Roman.)

Stopil je s hodnika k avtomobilu, sédel za volan, stisnil za seboj vrata in odbrzel.

Gledala je za njim. Avtomobil je že zginjal in mesto njega se je znova prikazal strop hotela «Pri črni zastavi», kjer je legala z Grusom ob sobotnih večerih.

«Na svidenje», je rekla in v tistem trenutku sklenila, da Jožetu tega srečanja ne bo omenila.

Podloga je stala blizu sto kron. K temu si zaračuna vožnjo s cestno železnico in morala bi si, kakor dejajo krojači, vračunati tudi izgubljeni čas. Ko bi bil čas pri nji kaj vreden!

Gospa Levrovova je poslala sto dvajset kron šele tretjega dne. Venoušek je zopet sedel na stolu pri vratih in oči so se mu svetile.

«Venoušek, kaj bi hotel? Kupila ti bom robček, svilen robček za v suknjo.»

«Ne maram robčka za v suknjo,» je rekel in Magdalena se je zdelo, da čuje drget njegovega glasu.

«Torej kaj?»

Pogovarjala se je z njim s tistim sladkim tonom kakor govorimo z otroki.

«Lahko bi si ga kupil sam, če bi hotel.» In nena doma: «Marlena vas pozdravlja. Se pravi Božka. Če se boste hoteli kedaj sniti z njo, bi vas peljal k nji. Imenitno živi. To ni takole garanje. Na vse skupaj bi se požvižgal.»

Venoušek je bil v resnici razburjen, glas se mu je znatno tresel. Odvrnil je obraz, sram ga je bilo tega.

«Jaz bi že vedel, česa naj bi se lotili,» je rekel po dolgem premoru.

Magdaleno je spravil denar, ki ga je prinesel, pa tudi zadrega dečka, ki je hotel govoriti kakor odrasel in izkušen mož, v dobro voljo.

«Kaj mi torej svetuješ?» ga je za šalo vprašala.

«Marlena vam sporoča... da se na vse skupaj požvižgajte. Koliko je poročenih žen, ki s tem preživljajo svoje može in ljubčke. In dobro. Kaj mislite, da dela Lebrovova?»

«Da,» je pokimala Magdalena s šibkim smehljajem. «Saj se mi je zdelo.»

«In ta vaš Jože sploh ni za nobeno rabo.»

«To so drugačne reči, Venoušek, z Jožetom je to tako... pa kaj to koga briga. Jože je za pošteno delo. Ni sam kriv, da ga nima.»

Magdalenine oči so bile stroge, ko je rekla:

«Bržkone sem drugačna kot si misli Božka, in ti si tudi še premlad, Venoušek, da bi znal svetovati. Rada te imam, a takihle pomenkov z menoj ne začnjam, morala bi se ti smejati.»

Vzela je stotak, odprla svoj že skoro prazni kovčeg in ga spravila vanj. Nato je zaklenila in shranila ključek v torbico.

Venoušek je stal ves rdeč. Potem se je obrnil in zaloputnil vrata za seboj.

«Menda ga nisem užalila?» je pomislila Magdalena. Smejala se je, prijetno ji je bilo, obleka bo vsak čas gotova, še eno, zadnjo poskušnjo bo treba. «Sto petdeset kron ne bo veliko. Sto trideset? sto petdeset!»

«Sto petdeset!», se je križala gospa Lebrovova. «Mislija sem, no, če smo znanci! Saj to je bilo Venoušku na ljubo. Tu imate sto kron, drugo vam bom doplačala. Saj bi morala krasti, toda jaz ne kradem! Moram varčevati, nisem prav nič na boljšem kot vi!»

(Dalje prihodnjič.)

Zunanje politične vesti

—kČeskoslovaška si je z veliko večino glasov izvolila novega predsednika republike v osebi sodnika dr. Hacha, ki je prevzel takoj svoje posle. Ob ustoličenju mu je podelil kardinal Kaspar papeški blagoslov. Zapisregel je tudi takoj novo centralno vlado in potrdil avtonomne vlade češko-moravske, slovaške in ukrajinske. Predsednik vlade dr. Beran, bivši predsednik agrarne stranke in velik nasprotnik bivše dr. Beneševe politike, je izjavil, da bo vladal po krščanskih načelih, pri katerih bo branil demokracijo.

Italija, katere iniciativo se opazja v srednji Evropi, je na usta svojega zunanjega ministra povedala svetu, da se bori za poleg že znanih ciljev tudi za revizijo obstoječih mirovniških pogodb. V parlamentu so poslušalci, poslanci in senatorji vzklikali: Hočemo Tunis, Nico, Korziko, Džibuti. S temi kliči se je izkazalo, da se gre za revizijo francoskih meja. Na intervencijo francoskega zunanjega ministra je grof Ciano izjavil, da vlada ne more odgovorjati za manifestacije parlamenta. Vsekakor je ta dogodek močno ohladil francosko-italijansko zblíževalno politiko.

Francija, ki je v preteklem tednu zlomila odpor levičarjev v obliki generalnega štrajka proti sedanji politiki vlade, je na delu, da uveljavi tudi na znotraj svojo politiko. Ali se ji bo to v polni meri posrečilo, je vprašanje.

Med važnejše dogodke pa spada podpis nemško-francoske nenapadalne pogodbe. Zunanji minister Nemčije von Ribbentrop je bil prijateljsko sprejet in pogoščen.

Med važne dogodke spada gotovo poljska preorientacija v zunanji politiki. Zvezala se je namreč z Rusijo v prepričanju, da tudi njenih meja velesile ne bodo branile, kot niso češkoslovaške.

Bojazen pred Nemčijo in v protest proti njej, da je uspešno nasprotovala skupnim mejam Poljske in Madžarske na škodo Češkoslovaške, je povzročil ta preokret. Ako je iskren, bo pokazala bodočnost. In zopet je treba reči, čudna, da prečudna so pota Poljske.

Madžarska je uveljavila dveletno in za tehnične oddelke triletno vojaško službo, ter vojno obveznost vseh moških in ženskih oseb od 18. do 70. leta starosti. Vse to baje za ohranitev miru.

V Španiji za enkrat ni nobenih važnejših dogodkov. Vse se omejuje le na zračne napade. Tudi japonsko-kitajska vojna ne prinaša važnejših dogodkov, razen poskusov, da bi prišlo do mirovniških pogajanj, seveda proti volji generala Čangajška.

Anglija krmari in kramari s svojo politiko dalje in se zdi, da so pri vseh zunanje-političnih dogodkih njeni prsti vmes.

Nemčija je otvorila na hamburški univerzi kolonialni zavod, ki je začel s poukom za prvi semester. Otvoril se je tudi posebni tečaj za zemljepisje kolonialne Afrike in medicino in higieno tropskih dežel. Vrše se tudi predavanja o položaju domorodcev v Kamerunu.

Nemčija misli resno o kolonijah.

Iz naših delavskih krajev

Medvode

V soboto po delu se je vršila širša seja delavstva, ki je zaposleno v Medičevi tovarni v Medvodah. Podjetje je namreč odpovedalo kolektivno pogodbo, katero so delavci že sami nameravali odpovedati, ker je bila to ena najslabših pogodb, kar jih je sklenila NSZ.

Na tej širši seji se je obravnaval položaj tega delavstva in novi osnutek kolektivne pogodbe, katerega je delavstvo v celoti odobrilo in katerega bo centrala po končani ureditvi predložila podjetju.

Delavstvo pa opozarjamo, da mora biti baš sedaj še bolj povezano in so-

lidarno kot doslej, če hočete, da boste dosegli vse ono, kar vam zakon daje in da se vse to spravi v nekak sklad.

Mi pa upamo, da bo podjetje tako uvidelo, da se bodo vsa vprašanja reševala složno in sporazumno ter se ne bo treba delavstvu posluževati in klicati na pomoč oblast.

Pečovnik

V nedeljo, dne 18. decembra t. l., se bo vršil članski sestanek rudarskega in ostalega delavstva. Prosimo, da se sestanka gotovo udeležite.

Beseda o združništvu

Združništvo je izrazito socialni pokret tistih slojev delovnega ljudstva, ki jih je kapitalistični gospodarski sistem ekonomsko popolnoma izčrpal. Tako je pripravila brezposelnost, zvezana z neznosnimi socialnimi razmerami angleškega delavstva 1844. leta 28 angleških delavcev do tega, da so si ustanovili prvo moderno zadrugo v Rochdalu na Angleškem. S to zadrugo so bili udarjeni temelji za razvoj združništva.

Navedli smo, da je kapitalistični sistem sam sprožil ustanavljanje zadrug. V tem sistemu igra kapital najvažnejšo vlogo. Tisti, ki ga poseduje, ga lahko neomejeno uporablja in pridobiva na tak način bogastvo za svoje osebne koristi. Svobodno tekmovanje v liberalnem gospodarskem redu je povzročilo svobodno izkoriščanje slabših, siromašnejših in nezaščitenih.

Kapital se krepi še nadalje in drži na različne načine v svojih rokah usodo večinskega dela delovnega ljudstva. Ta kapital nastopa pod različnimi imeni in v raznih oblikah, kakor n. pr. v delniških družbah, kartelih, trustih itd. Bančni koncerni podeljujejo posojila pod najtežjimi pogoji tudi mnogim državam ter napravljajo tako cele narode za vazale. V splošnem je od velikega kapitala, ki določa kaj in po kakšni ceni bodo ljudje kupovali, odvisen ves svet. Glavna poteza kapitalizma je ta, da ustvarja bogate poedince, katerih bogastvo nastaja na gospodarskih razvalinah najširših ljudskih plasti.

Združništvo pa je socialno gibanje, ki hoče zaščititi najsiromašnejše ljudske sloje. Stremljenje za-

družnega pokreta je, usuznjiti kapital človeku tako, da bo koristil vsemu človeštvu. Zbiranje kapitala v združnih organizacijah ima edino ta cilj, da se postavi kapital s pomočjo zadrug v službo vseh brez razlike! Pridelovanje dobrin v združnem gospodarstvu ni sredstvo in način za bogatenje, temveč samo za zadovoljitev potreb vseh konsumentov.

Tako vidimo, da so zadruge tiste gospodarske ustanove, ki so v službi najširših ljudskih plasti, katerim omogočajo pridobitev gospodarskih, socialnih in kulturnih dobrin na najcenejši način. Zato lahko razumemo, da gredo števila srbskih zadrug v tisoče in da je tudi drugod v državi vedno več takih ustanov. Samo zveza srbskih poljedelskih zadrug ima 3500 članic, ki posredujejo dobro prodajo poljedelskih in živinorejskih potrebščin. V teh srbskih poljedelskih zadrugah je včlanjenih 250.000 kmetov s člani svojih rodbin; potem takem sledi 3.500 zadrug interesom enega milijona združno organiziranih ljudi. Te zadruge so vnovčile od 1929. do 1937. leta za okrog 300 milijonov din hrane in od 1932. do 1937. leta za okoli 250 milijonov din živinorejskih pridelkov.

To so storile v razmeroma kratkem času samo poljedeljske zadruge. Kakšne številke bi šele dobili, ako bi napravili pregled za vso državo in za vse vrste zadrug. Videli bi, da vršijo zadruge prevažno socialno misijo s tem, da pospešujejo gospodarski napredek širokih ljudskih slojev, saj so zadržna sredstva last zadrugarjev, torej velikih delovnih množic.

Zanimiva vsebina francoskih kolektivnih pogodb

Francoski delavci so tako kot delavci drugih držav po sili gospodarskih razmer zgodaj spoznali važnost in pomen kolektivnih pogodb, ki naj delavce kot celoto zaščitijo pred škodljivimi izrastki gospodarskega življenja, zlasti prehitrega tehničnega napredka. Kolektivne pogodbe je ustvarila potreba, ne zakon. Zakonita ureditev tega veljavnega socialnega problema je prišla mnogo pozneje, ponekod še do danes nimajo sreče, da bi delovna razmerja urejevale zakonito obvezne kolektivne pogodbe. Prvi francoski zakon o kolektivnih pogodbah je izšel leta 1919., ki je pa sklepanje takih pogodb neobvezno

prepustil prosti volji obeh strank. Zakon zato ni prinesel željenih uspehov. Bistvene spremembe je prinesel nov zakon iz leta 1936., ki pomeni zmago kolektivnih pogodb v vsem francoskem gospodarskem življenju. Brez kolektivne pogodbe ni več delovnega razmerja.

V prvi vrsti je zakon omogočil intervencijo javne oblasti za sklenitev kolektivne pogodbe. Na zahtevo ene stranke se mora sestati mešana komisija zastopnikov važnejših delodajalskih in delojemalskih združenj v dotičnem okraju, za katerega se ima skleniti pogodba. V poštevek pridejo torej samo važnejše organizacije. Za važno

smatra zakon ono organizacijo, ki ima primerno veliko število članov, ki že dalj časa deluje in ki je že v praktičnem življenju pokazala svojo življenjsko silo. Važna je ona organizacija, ki ima stalne prispevke svojih članov in v kateri je članstvo stalno oziroma narašča. Mešana komisija sestavi besedilo pogodbe, ki mora zlasti obsegati sledeče določbe: Zagotovljena mora biti delavcem svoboda zborovanja, združevanja, besede in tiska. Določene morajo biti minimalne mezde, urejeni odpovedni roki, urejeno mora biti vprašanje vajencev. Določiti je, kako se rešujejo spori. Ako se komisija na vsebini pogodbe ne zedini, odloči oblast. Oblast je upravičena, da vsako kolektivno pogodbo proglasi za splošno veljavno po zaslišanju pristojnega gospodarskega sveta.

Vsebinsa pogodb je zelo pestra in se dotika vseh vprašanj, ki se morejo pojaviti v posameznem obratu. Prinašamo nekaj zanimive vsebine iz množice teh pogodb, ki je v marsičem poučna tudi za naše delavstvo. Pogodbe urejajo predvsem vprašanja, ki v zakonih niso urejena, dalje pa spreminjajo tudi zakonske določbe v dobro delavcev. Obveljalo je načelo, da pripadnost k delavski strokovni organizaciji ne sme biti ovira za namestitvev. Marsikje zasledimo tudi besedilo: «da» bodo delodajalci v prvi vrsti nameščali strokovno organizirano delavstvo». Obratni zaupniki smejo biti samo francoski državljani, ki so stari nad 21 let in v podjetju najmanj eno leto dni zaposleni. Marsikje morajo biti za delavce v tovarni na razpolago pritožne knjige in knjige za predloge in želje. Predpisani so obvezni sestanki zastopnika podjetja z zaupniki delavstva. Delavci morajo z večinskim sklepom vsak čas posameznemu zaupniku vzeti njegovo funkcijo. Zaščita zaupnikov je v splošnem slabo urejena in se besedilo omejuje samo na splošno prepoved odpusta take osebe. Podrobno je urejen način sprejema novih delavcev in odpusta delavcev. Delodajalec je dolžan, da se za najetje novih delavcev poslužuje samo posredovanja javnih borz dela ali strokovne organizacije. Opuščeni delavci imajo pri novih namestitvah brezpogojno prednost, ravno tako ponesrečeni, oboleli in drugi, ki so iz važnih razlogov preje delo zapustili. Odsluženi vojak imajo prednost in je celo določeno, da mora podjetje opustiti one, ki so bili namesto teh oseb sprejeti v delo. Z odhodom v vojaško službo delovno razmerje samo počiva, ni ukinjeno. Upravičene zamude do 15 minut nimajo za posledico odtegljaja od plače. Pogodbe poznajo posebne odpravnine za delavce, ki so bili več let zaposleni v enem podjetju. Delavec ima plačan čas, da si more poiskati novo zaposlitev, ako je delodajalec odpovedal. Poskusna doba brez odpovednega roka je zelo kratka. Za vajence je urejeno vprašanje plač, dopusta, strokovnega pouka. Urejeno je najvišje dopustno število vajencev. Uveljavljeno je načelo enakih plač za enako delo. Razlika med moškimi in ženskimi močmi odpade. — Delavca je s 17. letom starosti smatrati za odraslega delavca. Mnoge kolektivne pogodbe prepovedujejo delo doma in dopuščajo samo delo v tovarni. Pri pre-

(Nadaljevanje na 4. strani!)

(Nadaljevanje s 3. strani!)

mestitvah mora plača ostati nezmanjšana.

Francija je vpeljala tzv. izenačevalne blagajne za družine. Te blagajne izplačujejo oženim delavcem družinske doklade. Sredstva dobivajo blagajne iz prispevkov vseh delodajalcev, ki so člani te blagajne. Za čas bolezni pripada delavcu, ki je bil zaposlen že eno leto, en mesec polna plača, ponekod še za daljši čas. Včasih je pogoj večletna zaposlitev, dostikrat so te pravice omejene samo na osebe z mesečno plačo. Plačan dopust znaša načelno 14 dni pri najmanj enoletni zaposlitvi, neizrabljen dopust je treba odškodovati.

Francoske kolektivne pogodbe pomenijo posebno delavsko zakonodajo, ki je zaradi pomanjkanja vzornih pogodb zelo neenotna in zato manj učinkovita. Priznati pa je treba, da so mnoge kolektivne pogodbe podpirale tudi nezdravo konkurenco med podjetji. Dobro organizirani delavci so dosegli več kot slabo organizirani, njih delodajalci so imeli napram drugim delodajalcem slabše konkurenčne pogoje, ako pogodba ni bila razširjena na vsa podjetja iste stroke. Za študij kolektivnih pogodb so francoski primeri zelo poučni.

Pravni svetovalec

Kako vložiti tožbo pri Obrtnem sodišču?

Spor, ki je nastal, ga skušaj uravnati mirnim potom in zato tirjaj dolžno tvrdko pismeno ali ustmeno. Če se ne odzove in ne plača dolžnega zneska, pojdi na Obrtno sodišče in daj svoje zahteve na zapisnik s točnimi podatki. Zahtevo lahko vložiš tudi pismeno. Sodišče pozove nato prizadeto stranko k poravnavi. Ako se stranka ne odzove in se poravnava ne sklene, tedaj se vložijo tožba. To tožbo spiše po podatkih delavca sodišče samo, lahko pa jo spiše tudi delavec sam v dveh enakih se glasečih izvodih ter priloži ubožno izpričevalo.

Sodišče razpiše prvi narok navadno tekom treh dni ter obdrži prvi narok sam sodnik brez prisodnikov. Na prvem naroku skuša sodnik doseči poravnavo ter sprejema eventuelne ugovore. Ako ta narok ne uspe, razpiše za prihodnji dan ustmeno razpravo, pri kateri sodelujeta tudi po en prisodnik iz vrst delodajalcev in delojemalcev ter razsoja z večino glasov. Važno je, da se vse dokaže in priče navede že v tožbi ter si jih pripelje tudi s seboj, da se jih lahko zasliši, če bi bilo potrebno.

Kdo lahko zastopa delavca pred Obrtnim sodiščem?

Pred Obrtnim sodiščem se mora zastopati delavec sam, če je zadržan, mora to dokazati in v takem primeru lahko pooblasti z zastopstvom svojega sorodnika. Sodelavec ga lahko zastopa le, če dokaže, da sam ne more prisostvovati zaradi velike oddaljenosti, težje bolezni ali kaj sličnega ter če ni zmožen sam zastopati svojega zahtevka, ako je recimo gluhi, nem, zelo jedljiv itd. Advokat pri Obrtnem sodišču ne sme zastopati.

Zaupnik mora znati državni jezik

Kr. banska uprava VI. No. 2485/4 z dne 4. V. 1938 (D. Z. 331/38):

V § 109. zakona o zaščiti delavcev so poverjene delavskim zaupnikom za posamezen obrat naloge, ki spadajo sicer v pristojnost občne uprave. Zato je smatrati, da opravljajo delavski zaupniki skupno z inspekcijo dela, ki so ji podrejeni, na temelju zakonske pooblastitve prav za prav javno službo. Za opravljanje take službe pa je po-

trebno znanje državnega jezika, ki je samo srbsko-hrvatsko-slovenski (čl. 3 ustave). Kakor se je pa ugotovilo, K. F., ki je bila izvoljena za delavsko obratno zaupnico, in kasneje za starešino delavskih zaupnikov, ne zna državnega jezika. Kdor pa ne zna državnega jezika, ne more biti zaupnik odnosno zastopnik delavcev, ker bi radi tega neznanja mogla nastati nevarnost za važne interese delavcev ali podjetja.

Demonstracija Italije

—k Z ozirom na zadnje dogodke v italijanskem parlamentu, ki so povzročili v Franciji mnogo in upravičenega razburjenja, je dobro, da čitatelje seznanimo s pomenom klicev po Tuniziji, Nici, Korziki in Džibutiju od strani poslancev in senatorjev med govorom zunanjega ministra grofa Ciana.

Korzika je otok, ki so ga Francozi leta 1768. kupili in meji na italijansko Sardinijo. Na Korziki je bil rojen Napoleon. Otok meri 8722 kvadratnih kilometrov in ima 290 tisoč prebivalcev Italijanov. Glavno mesto se imenuje Ajaccio. Najvišja gora Monte Cinto je visoka 2710 metrov.

Nica (Nizza) je pristanišče v južni Franciji, svetovnoznano letovišče in glavno mesto departmana Alpes Maritimes (Primorskih Alp). Prebivalcev ima 185.000. Nagel razvoj je Nica po francoskih, okolica je pa še vedno italijanska.

Tunis je glavno mesto pokrajine Tunizije, ki je od leta 1881. pod francoskim protektoratom in leži v severni Afriki ob Sredozemskem morju, ki meri 125.000 kvadratnih kilometrov z 2.200.000 prebivalci, po veliki večini Arabcev in Berberov ter 175.000 Evropejcev.

Tunis je obenem trdnjava in pristanišče s 173.000 prebivalci. Priseljenci so po veliki večini Italijani. Spor za to deželo med Francijo in Italijo je že star. Po narodnosti pripada dežela domačinom. Tunis je trdnjava, zato kamen spodtike in spor.

Grafološki kotichek

«Levu»: Človek, ki rad kljubuje, in ki ubira svoja lastna čudna pota. Včasih trmast in svojeglav. Se radi vtikate v tuje zadeve. Nase veliko daste, pa se motite, niste ženi! V družbi nastopate z dvojnimi obrazom — komediant. Tudi intrige vam niso tuje, ako se gre za vaš lastni interes. Vi stremita za gospodovalnostjo, toda Bog je že vedel, čemu ščetinarjem ni dal roge. Vso zemljo bi razrili! Zato pa fant, več etike in morale!

«Št. 53»: Zelo radi bi se izmotali iz teh svojih družabnih nižin na bolj prisojen prostor. Toda — ali je že kdaj kak polovičar kaj pomembnega dosegel? Prenaglo vas uplaših sleherni razočaranje. Ste pa živahne narave in imate socialen čut. — Več samozvesti in energije vam toplo priporočam. Uredite si

Džibuti je glavno mesto in pristanišče francoske Somalije in izhodišče etiopske železnice proti Addis Abebi, ustanovljeno l. 1888. ter ima 80.000 prebivalcev.

Somalija leži ob ustju Rdečega morja v Indijski ocean, meri samo 22.000 kvadratnih kilometrov in ima 85.000 prebivalcev, po veliki večini galaškega rodu.

Važno in sporno je postalo šele po aneksiji Abesinije po Italijanih, ker je Džibuti prometni ključ do Abesinije, kar povzroča Italijanom hude neprijetnosti.

Kakor smo zgoraj opisali, se vidi takoj, da Italijani resno mislijo, ker drugače teh besed oziroma označb ne bi vrgli v svet.

Jasno in nedvomno so bile izgovorjene italijanske aspiracije do teh pokrajin, ki precej sličejo svoječasnimi zahtevi Nemčije po Sudetih. Razlika leži le v tem, da Francija ni Češkoslovaška in da prostovoljno ne bo dala ničesar iz rok.

Gotovo je eno, da se Francija opira na moč obrambe in pomoči Anglije, za Italijo pa ni še znano, kdo bo še pomagal uresničiti v svet vržene njene aspiracije (zahteve).

Danes, ko smo že vajeni slišati o zavezniških izdajstvih, je težko prorokovati, kdo bo z uspehom zavojeval in kdo bo z uspehom branil sporna ozemlja s pomočjo zaveznika, ki se bo držal modernega in danes uveljavljenega načela, da bo v danem trenutku pokazal figo.

Vse to je mogoče in zakaj ne.

pot k svojemu življenjskemu cilju, in nikar ne telebnite takoj na vse štiri, če se spotaknete ob kamenček... Pa srečno — moj rogovilež in nerodnež!

Praktični nasveti

Dobro sredstvo za odpravo miši je terpentin. Duha po terpentinu miši ne morejo prenašati. Namoč v terpentin krpe in jih vtakni v mišje luknje. Čez dva tedna to ponovi in kmalu bodo miši izginile.

Nikomur ne pripada.

Gombač pride v pisarno k ravnatelju nekega urada, pa ga zavrne sluga: «Oprostite, gospod ravnatelj danes ne sprejema strank.»

Gombač: «Mene lahko pustite, ne pripadam nobeni stranki!»

Verjamete ali ne?

— da so nekateri hoteli še sv. Miklavža pregovoriti, naj ostane do nedelje v Ljubljani, da bi se udeležil s svojim spremstvom volitev.

— da je nek kmetič nekoč dejal: Moj kuritu je močnu, samu prešič se tak hitru menjaju.

— da je nekaterim ljudem vseeno kdo obljublja, samo da nekaj obljubi,

— da ne bo po volitvah nič več shodov in govoranc,

— da bo izšla knjižica pod naslovom: Samo in Hvala.

— da je skakanje iz stranke v stranko najnovejša panoga športa,

— da je politika isto kot «Dama noči», ki jo dobiš za določeno vso-to...

— da je lepo živeti v agoniji in pod vtisom fantazije, ki ti obljublja zmagovalno pot,

— da je nekdo, ki je razžalil stražnika, moral za kazen tri mesece pozdravljati vsakega stražnika, ki ga je strečal.

— da bi se morala potemtakem odkrivati cela Ljubljana,

— da je ljubljanska Miklošičeva cesta ena tistih cest, katerih križišč se stražniki najbolj izogibajo,

— da izgleda, kakor da bi se stražniki sami bali sodnega poslo-pja, ki leži ob tej cesti,

— da je padal v Ljubljani že sneg.

— da so v Češkoslovaški iz vseh šol odstranili slike Masaryka in dr. Beneša in na njih mesto postavili državni grb,

— da je predsednik Roosevelt ob priliki otvoritve univerze v severni Kanadi govoril, da bo USA vedno stala na straži demokracije,

— da je bilo še včeraj nekaj belo v resnici belo, a danes moraš verovati, da je črno (ČSR),

— da je danes največji državnik lahko že jutri postavljen pred sodišče kot izdajalec naroda in države (ČSR),

— da je politična pot najbolj opolzka pot od včeraj, ki te jutri lahko pripelje v raj ali na vislice.

Ta pa zna.

Nabiralka: Darujte za zapuščen- ne španske in kitajske otroke, gospod!

Gospod: Dajte mi mir! Sem pri- staš odbora za nevmešavanje.

Preizkušnja.

Neki elektrotehnik je napeljal električni vod in ko se je ukvarjal s kontaktom, ki ni bil povsem na jasnem, kje je pozitivni in kje negativni pol.

— Luka, pridi sem!

Delavec prihi.

— Luka, daj svoj prst. Ali ne čutiš ničesar?

— Ne!

— Dobro, saj sem itak vedel, da je vse v redu. Če bi bila to druga žica, bi odgovoril drugače, če bi sploh odgovoril.